

کتابشناسی شناخت / محمد صفر جبرئیلی

منابع: فصلنامه نامه مفید، شماره ۹ | تاریخ درج: ۲۴/۱/۱۳۸۷ | بازدید: ۳۵۹۶

کلید واژه ها:

اهمیت و جایگاه شناخت شناسی

این علم در میان علوم انسانی و دانش های بشری نقش زیر بنایی داشته و بر تمام آنها مقدم بوده و مسائل فلسفی نیز متفرع بر آن می باشد.

تا انسان تکلیف مسائل مربوط به شناخت را تعیین نکند. و در این مورد نظریه قاطعی اتخاذ ننماید. نمی تواند. در مسائل مربوط به انسان و جهان رای قاطع داشته باشد. (۱)

زیرا کسی که در این پندار به سر می برد که جهان قابل شناخت نیست و کسی که در این وهم متحیر است که شناخت هیچ چیزی میسر نیست. ارائه مسائل عقلی که مسبوق به پذیرش اصل شناخت است، برای او نافع نمی باشد (۲)

مسائل شناخت شناختی به قدری مهم است که بر هستی شناسی نیز مقدم بوده و تا مسائل این بخش حل نشود. نوبت به بررسی مسائل هستی شناسی و دیگر علوم فلسفی نمی رسد. (۳)

تاریخچه و قدمت شناخت شناسی

این علم هر چند به ظاهر از عمر کمی برخوردار است. اما با توجه به اهمیت آن و اینکه تمام علوم عقلی و فلسفی متفرع بر آن است و با مراجعه به کتابهای تاریخ علم و فلسفه و... معلوم می شود که سابقه ای دیرینه داشته جزء قدیمی ترین مسائل فکری بشر بوده که بیش از دو هزار سال از عمر آن می گذرد. آری آنچه که هست گستردگی این علم در قرن های اخیر است.

این بدان جهت است که دانشمندان به اهمیت این علم پی برده و آنرا بیشتر مورد بحث و نظر قرار داده اند. چنانکه شهید مطهری و دیگر بزرگان به این مسئله توجه داشته و تصریح نموده اند (۴).

پل فولکیه از نگاهی دیگر قدمت این علم را چنین بیان می کند:

«مساله منشا و مفاهیم و مناط اعتبار احکام از همان دوران قدیم پدید آمده و در ضمن این مسئله بود که مذاهب سه گانه اصالت عقل. اصالت عقل تجربی اصالت تجربه. صریحا در مقابل یکدیگر قرار گرفته بودند. و از هر یک از آنها به ترتیب افلاطون (۴۴۷ - ۳۳۷ ق،م) ارسطو (۳۸۴ - ۳۲۲ ق،م) ابیکورس (۳۴۱-۲۷۰ ق،م) طرفداری می کردند». (۵)

شناخت شناسی در قرآن کریم

در حدود ۷۳۰ آیه در قرآن مجید شناخت و انواع و ابعاد و مسائل و انگیزه ها و نتایج آنرا مطرح کرده است (۶) و به تفصیل در باره آن و ارکانش یعنی علم، عالم، معلوم، معلم و شرایط و مسائل، ابزار و موانع شناخت سخن به میان آورده است (۷)

از جمله اولین آیات نازل شده بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آیه ای است که به بعضی ارکان شناخت تصریح فرموده: «علم الانسان ما لم يعلم» (علق/۵) و همچنین از اولین و اساسی ترین مسائل آفرینش انسانی می فرماید: «وعلم آدم الاسماء کلها» (بقره/۳۱).

این آیات و آیات دیگر باصراحت تمام شناخت را مستند به خدا دانسته و آن وجود مقدس را معلم این علم و معرفت می دانند (۸) و خداوند متعال در قرآن کریم طی آیات متعددی انسان را دعوت به شناخت فرموده است: «قل انظروا ماذا فی السموات والارض» (۹).

شناخت شناسی در کلام اسلامی

با مراجعه به کتابهای علم کلام می یابیم که متکلمین قبل از ورود به مباحث اصلی کلام اموری را به عنوان مقدمه و مبادی مورد بحث قرار داده و مباحثی را پیرامون فکر و نظر و مطالب مربوط به آن که همان مسائل شناخت شناسی باشد، مطرح کرده اند.

از جمله قدیمی ترین متون کلامی شیعه، کتاب الیاقوت تالیف ابواسحاق ابراهیم بن نوبخت است که وی در آغاز کتاب به بحث پیرامون مسائلی از قبیل: ماهیت فکر و نظر، تعریف و اقسام علم. آیا نظر مفید علم است و... پرداخته و همچنین فخر رازی در کتاب المحصل مباحث گسترده ای پیرامون علم و فکر و نظر مطرح نموده که بسیاری از آنها از مسائل خاص معرفت کتابشناسی شناخت شناسی می باشد (۱۰).

شناخت شناسی در فلسفه اسلامی

هر چند در سالهای اخیر این علم توسط فیلسوفان به طور مستقل یا در ابواب و فصل هایی خاص و جداگانه، در کتابهای فلسفی مطرح شده است. اما در کتابهای پیشینان از فلاسفه حتی کتابهای علامه طباطبائی به این صورت فعلی مطرح نشده است.

اما اصول و ریشه های مهم آن در فصل های مختلف فلسفه اسلامی با عنوان های مختلف دیگری مطرح بوده و مسائل مربوط به شناخت را می توان در لابلای مباحثی از فلسفه بررسی کرده و به دست آورد.

از جمله آن مباحث عبارتند از:

- بحث وجود ذهنی؛

- معرفت نفس فلسفی و کیفیات نفسانی؛

- معقولات اولیه و ثانیه؛

- علم، عالم، معلوم؛

- ملاک صدق و کذب قضایا؛

یک فرد محقق در منطق و فلسفه اسلامی می تواند تمام مباحث مربوط به شناخت را در پرتو همین افکار بلند و اصول مسلم در این دو

علم اسلامی مطرح کند و از آن اصول نتایج درخشانی بگیرد. (۱۱)

تدوین شناخت‌شناسی با عنوان مستقل و شاخه‌ای از فلسفه

این علم (۱۲) از نظر تدوین‌دانشی تازه و نو ظهور است که مورد توجه محققان علوم عقلی قرار گرفته و در این چهار قرن اخیر در غرب توسط دکارت (۱۶۵۰-۱۵۹۲ فرانسه) و لایب‌نیتز (۱۷۱۶-۱۶۴۶ آلمان) و جان لاک (۱۷۰۶-۱۶۳۲ انگلیس) انجام یافته و بدین ترتیب شاخه مستقلی از علوم فلسفی رسماً شکل گرفت.

هر چند بعدها بادقت نظر و همت دیگران این علم به کمال قابل توجه خود رسید خصوصاً فیلسوفان اسلامی با طرح مستقل این مباحث و دیدگاه‌های متین و محکم مسائل مربوط به شناخت را حل کرده و پایه‌های آنرا مستحکم نمودند. بر خلاف فلسفه غرب که مسئله شناخت در آنجا لاینحل مانده و همیشه دستخوش بحران بوده و بعد از بیست و پنج قرن از عمر آن هنوز هم بر پایگاه محکم و استواری دست نیافته است (۱۳)

تعریف شناخت

در اینکه آیا این واژه قابل تعریف هست یا خیر؟ محققان نظر بر این دارند که علاوه بر آن که نیازمند به تعریف نیست بلکه اساساً تعریف آن امکان پذیر نمی‌باشد. چرا که مفهومی واضح تر از آن وجود ندارد تا بتوان علم و معرفت را با آن تعریف نمود. زیرا ماهمه چیز را به علم می‌شناسیم و اگر علم را به علم بخواهیم تعریف کنیم این تعریف به دور خواهد بود و اگر به غیر علم بشناسیم غیر آن چیزی نیست که با آن علم را بتوان شناخت. پس آنچه در تعریف شناخت و یا علم گفته اند تعریف لفظی است.

در عین حال برای آشنایی ذهن با توجه به توضیحات ذکر شده می‌توان در توضیح و تعریف این علم چنین گفت:

«علمی است که در باره شناختهای انسان و ارزشیابی انواع و تعیین ملاک صحت و خطای آنها بحث می‌کند.» (۱۴)

مسائل اصلی (۱۵)

مسائل این علم از درجات مختلفی برخوردار است که درجه اول آنها عبارتند از:

۱. ارزش معلومات. اینکه دانش ما از جهان خارج از ذهن ما حکایت می‌کند و در این حکایت شک و تردیدی نیست (ارزش علوم و ادراکات انسانی)؛

۲. ابزار شناخت. تعداد و نقش آنان در معرفت‌های بشری (راه حصول علم و معرفت)؛

۳. قلمرو شناخت. اینکه چه موضوعاتی در قلمرو شناخت بشر قرار می‌گیرند (تعیین حدود علم).

مکاتب و مذاهب اصلی (۱۶)

در بحث از ارزش معلومات و مسائل مربوطه دیگر همیشه چند مکتب مورد نظر بوده است.

۱. مذهب انکار یا سفسطه؛

۲. مذهب شک یا سپتی سیسم؛

۳. مذهب یقین یا رئالیسم.

مکتب سوم خود در بین فلاسفه غرب از دیدگاهها و مشربهای مختلفی برخوردار است، که مهم ترین آنها عبارتند از:

۱. عقل گرایان. پیروان رنه دکارت فرانسوی؛

۲. حس گرایان (تجربه). پیروان جان لاک انگلیسی؛

۳. نسبیون (آمیزه ای از عقل گرایی و تجربه گرایی). پیروان ایمانوئل کانت آلمانی (۱۷۲۴-۱۸۰۴)؛

۴. مادیون. دیالکتیکها پیروان کارل مارکس آلمانی (۱۸۱۸ - ۱۸۸۳).

در باره نوشتار حاضر

الف - بنابر آن بوده مشخصات کتاب به این ترتیب ذکر شود:

نام کتاب، نام نویسنده، نام مترجم، محل نشر، نام ناشر، نوبت چاپ، سال انتشار، تعداد کل صفحات کتاب با ضمیمه فهرست ها و... کتابنامه مجزا یا زیرنویس کتابهایی که بخشی از آن مربوط به موضوع باشد، تعداد صفحات ذکر شده است.

ب - کتابهای ثبت شده بر دو قسم اند:

۱. کتابهایی که مستقلا در باره معرفت شناسی بوده و مطالب کتاب تماما راجع به همین موضوع می باشد.

۲. کتابهایی که بخش و یا ابواب و فصولی از آن مربوط به این موضوع بود که سعی شده ردیف آن و تعداد صفحات ذکر شوند و

اگر هم عنوان و فصل جداگانه نداشته باز مباحث مربوط به موضوع را با ذکر تعداد صفحات معلوم کرده ایم.

ج - به دلایلی از ذکر مقالات مربوط و مندرجه در مجلات خودداری کرده ایم.

د - گاهی کتابها در برگیرنده چند بخش و یا فصل مستقل بوده که هر فصل مربوط به یکی از مذاهب و یا مباحث شناخت شناسی و یا مؤسس یکی از آنها بوده است. ضمن اینکه کتاب رابا توجه به عنوان خاص خودش در جای خود معرفی کرده ایم هر کدام از آن فصل ها را نیز به ترتیب حروف الفبا در محل مناسب به طور مستقل ذکر کرده و شماره فصل وردیف صفحات را نوشته و به کتاب اصلی نیز ارجاع داده ایم.

ه - ترتیب کتابها براساس حروف الفبای فارسی است که فقط در صدد رعایت کردن حرف اول عنوان کتاب بوده و در حرف دوم گاهی اهمیت کتاب یا مؤلف را ترجیح داده ایم.

و - علیرغم سعی و تلاش و تحقیقی که صرف شده ادعای استقراء کامل نداشته چرا که یقینا این امر از عهده نگارنده که از بضاعت علمی بر خوردار نیست بر نمی آید اما از همه کسانی که در این راستا لطف کرده و مساعدت نمودند، سپاسگزاریم.

ضمن اینکه نگارنده، امیدوار است در نوشتار دیگری این مساله را با طرحی دیگر و نگاهی تازه پی بگیرد. که الحمدلله با راهنمایی و هدایت بعض اساتید بزرگوار مقدمات آن فراهم شده و توفیق تکمیل و عرضه آن را نیز از ایزد منان خواستاریم.

کتابشناسی شناخت

آموزش فلسفه، محمد تقی مصباح یزدی،

تهران سازمان تبلیغات اسلامی چاپ مکرر ج ۱، بخش اول ص ۵۶-۲۷؛ بخش دوم، ص ۲۷۰-۱۴۵، این کتاب که به فارسی در دو جلد چاپ شده است به عربی هم باعنوان المنهج الجديد فی تعلیم الفلسفه ترجمه و مکرر چاپ و منتشر گردیده است.

آشنایی با فلسفه غرب، جیمز کیرن فیبل من، محمد بقایی (ماکان)،

تهران انتشارات حکمت چ اول، ۱۳۷۵، ۳۹۵ ص، با فهرست اصطلاحات اعلام منابع و کتابنامه زیرنویس.

آگاهی و جامعه، ه. اسبتورات هیوز، عزت الله فولادوند،

تهران انتشارات علمی و فرهنگی، چ دوم، ۱۳۷۳، ۴۰۸ ص، نمایه موضوعی.

اصول فلسفه و روش رئالیسم (۱۷)، علامه طباطبایی، با مقدمه و پاورقی شهید مرتضی مطهری،

تهران انتشارات صدرا و همچنین قم، انتشارات جامعه مدرسین، چاپهای مکرر در قطع های مختلف و همچنین در مجموعه آثار ج ۶، ص ۴۵۶-۲۵؛ ج ۱ و ۲ (مقاله های ۶-۱).

اصول الفسفه، (ج اول) عربی، علامه سید محمد حسین الطباطبائی، تعریب الشیخ جعفر السبحانی.

۲۴۰ ص، قم، موسسه الامام الصادق، طبع دوم، ۱۴۱۴ ق. در برگیرنده ترجمه مقدم استاد شهید مطهری بر کتاب در ۴۹ صفحه ومقالات اول تا چهارم متن کتاب است. این کتاب در گذشته در نجف اشرف نیز منتشر شده بود.

اسس الفسفه و المذهب الواقعی، العلامة الطباطبائی، تعلیق الشهید المطهری، تعریب محمد عبد المنعم الخاقانی.

بیروت دار التعارف للمطبوعات، طبع الثانی، ۱۴۰۸ ق، ج ۱ (المقاله الاولی الی الرابعه)، ۲۶۶ ص، جلد های دیگری نیز از این کتاب چاپ و منتشر شده است.

اصول فلسفه رنه دکارت، رینه دکارت منوچهر صانعی،

تهران انتشارات آگاه، چ اول، ۱۳۶۴، ۱۵۴ ص، با فهرست اصطلاحات واژه ها.

اصول ماتریالیسم مارکسیسم، برتراند راسل، آندره ژید، مترلینگ، ترجمه س.م

تهران نشر کاروان، ۱۳۵۷، ۱۴۵ ص.

الاسس المنطقیه للاستقراء، (عربی) الشهید محمد باقر الصدر،

بیروت دار التعارف، ۵۱۸ ص، با فهرست، ترجمه فارسی این کتاب توسط جناب آقای سید احمد فهری به نام مبانی منطقی استقراء، چاپ و منتشر شده است.

از کتاب نقد عقل خالص، امانوئل کانت، منوچهر بزرگمهر،

از کتاب فلسفه نظری، قسمت دوم، ص ۲۱۳ - ۲۳۷.

ایما نوئل کانت، همایون کبیر (مشاور آموزشی دولت هند)، در کتاب تاریخ فلسفه غرب، ج ۲،

زیر نظر سرو پالی رادا کریشنان، فصل ۱۳، ص ۲۳۵-۲۶۰، چ اول، ۱۳۶۷، تهران سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی.

انواع واشکال شناخت، سلسله بحثهای حاج شیخ اسماعیل خوئینی،

قم، مرکز تحقیقات اسلامی، حماة القدس، ۱۳۶۲، ۴۳۱ ص.

المنطق الاسلامی اصوله و مناهجه، محمد تقی المدرسی،

چ دوم، ۱۴۰۱ ق، ۱۹۸۱ م، ۶۸۷ ص، با کتابنامه مجزا و زیر نویس، مباحث مربوطه: القسم الاول، البحث الثاني، المنطق الحديث، ص

۵۹-۹۷، البحث الثالث، اتجاهات المنطق الحديث، ص ۱۲۸-۹۹، القسم الخامس، البحث الرابع، التجربة، ص ۴۳۳-۴۰۹.

ایدیولوژی و فلسفه، محمد دشتی،

قم، مؤسسه قدس، ۱۷۰ ص، این کتاب با تغییرات بنیادین اخیرا تحت عنوان سیری در تفکر مادی چاپ و منتشر شده است.

انگار گرای (شک گرای)، در انگلیس و ایتالیا و آمریکا، در کتاب تاریخ فلسفه غرب، ج ۲،

ترجمه جواد یوسفی، فصلهای ۱۶ و ۱۷، چ اول، ۱۳۶۷، تهران انتشارات آموزش انقلاب اسلامی.

ابعاد النظرية الفلسفية، (عربی) ماجد فخری،

دار النهار للنشر، بیروت، ۱۹۸۰، ۱۸۴ ص، با کتابنامه زیر نویس.

المعرفة والنفس والالوهية الفلسفة فی الاسلامیة والمدارس الفلسفیه الاخری، محمدرضا اللواتی،

بیروت دار الساقی، طبع الاول، ۱۹۹۴، ۲۰۶ ص، الباب الاول تا ص ۷۱.

الفلسفه اليابانیة المعاصرة، یوری کوزلونسکی، ترجمه خلف محمد الجراد،

طبع الاول ۱۴۱۵ ق، ۱۹۹۵ م، بیروت، الموسسه الجامعه للدراسات والنشر والتوزیع، ۲۴۰ ص، کتاب موقعیت فلسفی ژاپن را در چند

فصل بیان می کند. خصوصا در فصلهای سوم و چهارم فلسفه الوجودیه و فلسفه البراغماتیة ص ۸۹ - ۱۴۹، مباحث مربوط را طرح نموده است.

الابستمولوجیا مثال فلسفه الفیزیاء النيوتونیة، عبدالقادر بشته،

بیروت دار الطلیعة، طبع الاول، ۱۹۹۵، ۱۲۵ ص، کتابنامه زیر نویس.

اسپینوزا (فلسفه الهیات و سیاست)، کارل یاسپرس، ترجمه محمد حسن لطفی،

تهران، طرح نو، چ اول، ۱۳۷۵، ۱۵۹ ص. بانمایه موضوعی، بخش چهارم، نظریه شناسایی، ص ۴۵ - ۶۴.

اسپینوزا، فردریک کاپلستون، ترجمه و تحشیه سید محمد حکاک،

تهران، حکمت، چ اول، ۱۳۷۳، فصل معرفت شناسی، ص ۵۵ - ۶۸.

النظریة العملية فی الطبیعة والمجتمع والمعرفة، ا. ب. شبتولین،

لجنة التحرير، بیروت، دار الفارابی، ۲۷۱ ص، ص ۷۱ - ۱۲۹.

المادیة الدیالکتیکیة، گروهی از مؤلفان روسی، ترجمه به عربی گروهی از دانشمندان سوری،

دمشق، دار الجماهیر، ص ۳۸۴، کتابنامه زیر نویس.

المعرفة بلغة الفطرة، آیه الله بهشتی،

بیروت، دار التعارف للمطبوعات، ۱۴۰۷ ق، ۱۵۱ ص.

الذخيرة فی علم الکلام، علم الهدی، الشریف المرتضی،

قم، مؤسسه النشر الاسلامی، طبع مکرر، باب الکلام فی المعارف و النظر و احکامهما و ما يتعلق بهما، صص ۱۵۴-۱۸۴.

الیاقوت فی علم الکلام، ابن اسحق ابراهیم بن نوبخت،

قم، کتابخانه آیه الله مرعشی، ۱۴۱۳ ق، طبع اول، باب فی النظر و ما يتعلق به، ص ۲۷ - ۳۸.

ایضاح الحکمه ترجمه و شرح بدایة الحکمه، علی ربانی گلپایگانی،

قم، انتشارات اشراق (مدرسه عالی قضایی)، طبع اول ناشر در دو جلد، ۱۳۷۴، جلد اول: نفس الامر، ص ۱۲۵-۱۳۹، وجود ذهنی، ص

۱۸۷ - ۲۳۵، معقولات اولیه و ثانویه، صص ۳۵۰ - ۳۷۵، جلد دوم: علم، عالم، معلوم، صص ۳۵۱ - ۴۶۰.

الاسفار الاربعة (۱۸)، صدرالدین محمد الشیرازی،

قم، مکتبہ مصطفوی، ج اول، المرحله الاول، المنهج الثالث فی الوجود الذهنی، صص ۲۶۳ - ۳۲۷، المرحله الثانيه، المنهج الرابع، الفصل الثاني، العقولات الاولیه والثانيه، صص ۳۲۵ - ۳۴۰؛ ج سوم، المرحله العاشره، فی العقل والمعقول، صص ۲۷۸ - ۵۱۹؛ ج چهارم، الفن الرابع، احكام الجواهر واقسامها، صص ۲۲۸ - ۲۸۵.

الایدئولوجیه المقارنه، محمد تقی مصباح الیزدی، محمد عبدالمنعم الخاقانی،

طبع الاول، ۱۳۶۱، مؤسسه فی طریق الحق، ۱۹۰ ص.

اصول دیالکتیک، سید محمد شفیعی،

قم، دفتر نشر اسلامی (جامعه مدرسین)، ج اول، ۱۳۶۷، ۱۴۳ ص.

الاسس المنطقیه للاستقراء، السید عمار ابو رغیف،

قم، مجمع الفكر الاسلامی، طبع الاول، ۱۴۰۹ ق، ص ۱۷۲.

المنهج الجدید فی تعلیم الفلسفه، محمد تقی مصباح الیزدی، محمد عبدالمنعم الخاقانی،

قم، مؤسسه النشر الاسلامی، طبع الرابعه، ۱۴۱۶، الجزء الاول، القسم الثاني، علم المعرفه، صص ۱۴۳ - ۲۷۸.

اندیشه های بزرگ فلسفی (مجموعه مقالات)، گزینش وانتخاب ح. بابک،

تهران، انتشارات شرق، ۱۳۵۶، ۸۰۰ ص، مقالات مختلف و متعددی در باره مباحث مربوط به شناخت و مذاهب آن از نویسندگان نامی این علم را آورده است.

القرآن والنظر العقلی، فاطمه اسماعیل محمد اسماعیل،

طبع الاولی ۱۴۱۳ ق، الامریکیه، المعهد العلمی للفکر الاسلامی، ۳۵۰ ص با فهارس، کتابنامه مجزا و زیر نویس.

ابعاد شناخت، م. سوده،

تهران، نهضت زنان مسلمان، ۵۰ ص.

ادیان و مکتبهای فلسفی هند، دو جلد، داریوش شایگان،

تهران، امیر کبیر، چ سوم، ۱۳۶۲، ۹۷۹ ص با فهارس، برای دسترسی به مباحث شناخت در فلسفه هند قابل استفاده است.

پیام قرآن (تفسیر موضوع)، ج اول، چ مکرر، مکارم شیرازی و همکاران،

قم، مدرسه امیر المؤمنین.

پاسداری از سنگرهای ایدئولوژیک، محمد تقی مصباح یزدی،

موسسه در راه حق، خصوصاً بخشهای دوم و سوم و ششم.

پدیدار شناسی روح بر حسب نظر هگل، بر اساس کتاب تکوین و ساختار پدیدار شناسی روح هگل، ژان هیولیت، اقتباس و تالیف

کریم مجتهدی،

تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، چ اول، ۱۳۷۱، ۲۴۳ ص.

پراگماتیسم، ویلیام جیمز، عبدالکریم رشیدیان،

تهران، انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، چ اول، ۱۳۷۰، ۲۱۴ ص، کتابنامه و فهرست راهنما.

پوپر، بریان مگی، منوچهر بزرگمهر،

تهران، انتشارات خوارزمی، چ اول، ۱۳۵۹، ۱۴۹ ص.

تحلیلی از مساله شناخت، شهید محمد باقر صدر، محمد علی جاودان،

تهران، روزبه، ۱۳۵۸، ۲۴ ص، چاپ های دیگری از این کتاب در دست هست.

تئوری شناخت در فلسفه ما، شهید محمد باقر صدر، سید حسین حسینی،

تهران، انتشارات بدر، ۱۳۵۹، ۲۲۶ ص، این کتاب ترجمه قسمتهایی از فلسفتنا می باشد.

تحقیق در حقیقت علم، عبدالمحسن مشکوه الدینی،

تهران، دانشگاه، چ ۲، ۱۳۶۴، ۴۸۱ ص، کتابنامه زیر نویس.

تفکر فلسفی غرب از منظر استاد شهید مرتضی مطهری، علی دژاکام،

تهران، اندیشه اسلامی، جلد اول، ۴۰۶ ص، چ اول؛ جلد دوم، ۳۴۰ ص، چ اول.

تاریخ معرفت شناسی، دیوید وهاملین، شاپور اعتماد،

تهران، پژوهشگاه علوم و مطالعات اسلامی، چ اول، ۱۳۷۴، ۱۳۵ ص.

تاملات در فلسفه اولی، رنه دکارت، احمد احمدی،

تهران، مرکز نشر دانشگاهی، چ دوم، ۱۳۶۹، ۱۰۲ ص، از این کتاب در منابع مختلفی با عنوان تفکرات نام برده شده است از جمله در

معرفت نفس استاد حسن زاده و سیر حکمت در اروپا...

تاریخ فلسفه غرب، برتراند راسل، نجف دریابندری،

تهران، کتاب پرواز، چ ششم، ۱۳۷۳، ۱۲۵۶ ص، با واژه نامه و فهرست اعلام.

تحقیق در فهم بشر، جان لاک، تلخیص پرنیگل پتیسون، رضازاده شفق،

تهران، ۱۳۴۹، ۴۰۸ ص، کتابفروشی دهخدا.

ج ۱ (۲۰) (یونان و روم)، فردریک کاپلستون، سید جلال الدین مجتوبی،

تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، انتشارات سروش، چ سوم، ۱۳۷۵، ۶۰۱ ص.

تاریخ فلسفه، ج ۵ (فیلسوفان انگلیس)، فردریک کاپلستون، امیر جلال الدین اعلم،

تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، انتشارات سروش، چ دوم، ۱۳۷۰، ۴۶۶ ص، با واژه نامه، کتابنامه، فهرست اعلام.

تاریخ فلسفه، ج ۶ (از ولف تا کانت)، فردریک کاپلستون، اسماعیل سعادت و منوچهر بزرگمهر،

تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، انتشارات سروش، چ دوم، ۱۳۷۵، ۴۷۶ ص، با کتابنامه انگلیسی.

تاریخ فلسفه، ج ۷ (از فیثته تا نیچه)، فردریک کاپلستون، داریوش آشوری،

تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، انتشارات سروش، چ دوم، ۱۳۶۷، ۴۹۱ ص، برابرنامه، کتابشناسی، فهرست راهنما.

تاریخ فلسفه، ج ۸ (از نبتام تا راسل)، فردریک کاپلستون، بهاءالدین خرمشاهی،

تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، انتشارات سروش، چ اول، ۱۳۷۰، ۴۶۷ ص، با فهرست واژه ها، کتابنامه مجزا و فهرست راهنما.

تاریخ فلسفه، (باتجدید نظر در ترجمه) ویل دورانت، عباس زریاب،

تهران، سازمان انتشارات آموزش انقلاب اسلامی، چ دوازدهم، ۱۳۷۴، ۵۰۱ ص، با فهرست راهنما و واژه نامه.

تاریخ منطق، آ. ماکوولسکی (محقق روسی)، فریدون شایان،

تهران، انتشارات مرزبان و پیشرو، چ اول، ۱۳۶۴، ۶۳۷ ص، با فهرس اعلام، کتابنامه زیر نویس، از فصل پنجم ص ۲۸۱ تا پایان فصل

شانزدهم، ص ۶۳۲ (پایان کتاب)، ضمن اینکه در فصل سیزدهم ص ۵۲۹ - ۵۵۲ منطق کانت را مورد بحث قرار داده و در فصل چهاردهم ۵۵۳ -

۵۹۳ منطق را در طی دو قرن ۱۷ و ۱۸ در روسیه به بحث و بررسی کشانده که بالطبع مباحث مفیدی در راستای شناخت و معرفت شناسی از

دیدگاه فیلسوفان و منطقین روسی مطرح شده است.

تاریخ فلسفه (شرق و غرب)، جلد اول، تاریخ فلسفه شرق هیئت نویسندگان، خسرو جهاننداری،

تهران سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، چ اول، ۱۳۶۷، ۶۸۰ ص، با فهرست راهنما و واژه نامه. در بخش دوم این جلد

مکاتب سنتی فلسفه هند معرفی شده اند. دیدگاه آنان را نیز در باره شناخت و شناسایی مطرح کرده اند. مانند نظریه شناسایی از دیدگاه چارداکه

و حینه، نیایه و ریشیشیکه، پوروه، بیماینا و...

تاریخ فلسفه (شرق و غرب)، جلد دوم (تاریخ فلسفه غرب)، هیئت نویسندگان، جواد یوسفیان،

سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، چ اول، ۱۳۶۷، ۵۱۶ ص، کتابنامه و فهرست راهنما و واژه نامه. کتاب ۲۴ فصل دارد که

اکثر مباحث آنها مفید و مورد نظر می باشند. بعض از آن فصل ها به مناسبت خاصی که دارند بطور مستقل در جای مناسب معرفی شده اند.

تاریخ مختصر فلسفه از آغاز تا امروز،

تهران کتابخانه طهوری، ۱۳۴۴. باعنایت به فصل چهارم کتاب، صفحه ۱۲۵ به بعد.

تفرج صنع، گفتارهایی در اخلاق و صنعت و علم انسانی، عبدالکریم سروش،

تهران، انتشارات سروش، چ دوم، ۱۳۷۰، مقالات: ۱ - موضوع، روش، اعتبار، مسائل و مشکلات علوم انسانی و تفاوت آنها با سایر شاخه های معرفت، صص ۵ - ۱۸۹; ۲ - بحث تطبیقی در باره ادراکات اعتباری صص ۳۴۲-۳۶۵; ۳ - مطهری و مساله باید و است، صص ۳۹۶ - ۴۲۵; ۴ - مبانی منطقی استقراء از نظر شهید آیه آ محمد باقر صدر، صص ۴۲۶ - ۴۶۷.

تفکری دیگر، محمد مدد پور،

تهران، مرکز مطالعات شرقی و فرهنگ و هنر، چ اول، ۱۵۲ ص.

تحقیق در باره فهم انسانی، دیوید هیوم، منوچهر بزرگمهر،

در کتاب فلسفه نظری (قسمت دوم صص ۱۱۹ - ۲۱۲)، از انتشارات بنگاه ترجمه و نشر کتاب.

تمهیدات، ایمانوئل کانت، مقدمه و ترجمه غلامعلی حداد عادل،

تهران، نشر دانشگاهی، چ دوم، ۱۳۷۰، ۲۶۱ ص، با واژه نامه.

تفکر دینی در قرن بیستم، جان مک کویری، عباس شیخ شعاعی، محمد محمد رضایی،

قم، دفتر تبلیغات اسلامی (مرکز مطالعات و تحقیقات)، ۳۹۲ ص، کتابنامه زیر نویس.

تجربه گرایی، گ ک چترجی (استاد فلسفه در کالج دولتی لاهور)، در کتاب تاریخ فلسفه غرب، ج ۲،

(فصل ۱۲ صص ۲۱۹ - ۲۳۳)، جواد یوسفیان،

انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، چ اول، ۱۳۶۷.

تحلیلی از مساله شناخت، ناصر فروغی فر،

تهران، نشر آفرینه، چ اول، ۱۳۷۰.

تاریخ فلسفه (نسخه مخطوط)، علامه میرزا ابوالحسن شعرانی،

این نسخه نزد حسن زاده آملی است که معظم له در کتاب معرفت نفس از آن یاد کرده و بهره برده اند.

تاریخ الفلسفة الحديثة، يوسف كرم،

بیروت، دار القلم، ۴۷۸ ص، با فهرست منابع و اعلام، نویسنده روش‌ها و مذاهب مختلف را با دیدگاه تفصیلی در ممالک اروپایی و غربی مورد بررسی قرار داده است.

تئوری‌های شناخت در ساختار و مبانی استقراء، علی ربانی گلپایگانی،

مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، موسسه امام صادق علیه السلام، ۸۵ ص، در قطع رحلی.

جستارهای فلسفی، برتراند راسل، میر شمس‌الدین ادیب سلطانی،

تهران، امیر کبیر، چ اول، ۱۳۶۳، ۲۱۰ ص.

جهان چون اندیشه، آرتور شرینهاور، منوچهر بزرگمهر،

کتاب فلسفه نظری، قسمت دوم، صص ۲۴۰ - ۲۸۸.

جون لوک من فلاسفة الانجلیز فی العصر الحدیث، فاروق عبدالمعطی،

بیروت، دار المکتب العلمیة، طبع اول، ۱۴۱۳ ق. ۱۹۹۳ م. ۱۵۱ ص.

چکیده چند بحث فلسفی (شناخت عقلانی و ارزش آن صص ۱۹-۳۸)، محمد تقی مصباح، موسسه در راه حق

چیستی علم، در آمدی بر مکاتب علم شناسی فلسفی، آلن ف. چالمرز، سعید زیبا کلام،

تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، چ اول، ۱۳۷۴، ۲۲۵ ص، با فهرست‌ها.

خدا و انسان در فلسفه پاسپرس، عبدالله نصری،

تهران، انتشارات آذرخش، چ اول، ۱۳۷۵، فصل بیستم، پنج فیلسوف، صص ۳۳۲ - ۳۸۵.

خردگرایی، نیکونجا و یاری نیرجی (رئیس گروه آموزش فلسفه در دانشگاه دهلی)، کتاب تاریخ فلسفه غرب، ج ۲، از سرو پالی رادا

کریشان، ترجمه جواد یوسفیان، فصل یازدهم، صص ۲۰۱ - ۲۱۸.

دروس فلسفه، محمد تقی مصباح یزدی،

مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، تهران، چ اول، ۱۳۶۳، بحث شناخت، صص ۱۵ - ۷۰.

در آمدی بر آموزش فلسفه محمد تقی مصباح، محسن غروی‌ان،

قم، انتشارات شفق، چ اول، بخش دوم، صص ۷۷ - ۱۰۴، شناخت.

در باره نفس، ارسطو، ترجمه و تحشیه ع - م - د،

تهران، حکمت، چ سوم، ۱۳۶۹، ۲۹۶ ص.

در شناخت اندیشه هگل، روزبه گاردی، باقر پرهام،

تهران، انتشارات آگاه، ۱۳۶۲، ۲۶۸ ص، با فهرست اعلام و کتب.

در قلمرو شناخت، سید محمد محمودی،

تهران، انتشارات سروش، چ اول، ۱۳۶۱، ۱۰۰ ص.

در آمدی به فلسفه، عبدالحسین نقیب زاده،

تهران، کتابخانه طهوری، چ مکرر، ۱۳۷۲، ۲۹۸ ص، با فهرست نامها، بخش سوم، نگاهی به متافیزیک و روش شناسی، صص ۱۲۹ -

.۲۷۳

در آمدی به تحلیل فلسفی، جان هاسپرس، سهراب علوی نیا،

تهران، بنیاد ترجمه و نشر کتاب ایران، چ اول، ۱۳۷۰، بخش دوم، نظریه شناخت، صص ۲۲۱ - ۳۴۹.

در آمدی بر فلسفه، جان هرمن رندل و جاستوس باکگر، امیر جلال الدین اعلم،

تهران، سروش، چ دوم، ۱۳۷۵، ۲۹۴ ص، با فهرست ها.

دراسة تحليلية للنظرية المادية الديالكتيكية، جعفر الهادي،

قم، شورای مدیریت، چ اول، ۱۲۲ ص، کتابنامه زیر نویس.

در آمدی بر فلسفه، ویلیام آ. سینکلر، گل بابا سعدی،

تهران، انتشارات هیرمند، چ اول، ۱۳۷۱، ۱۴۸ ص.

دیالکتیک، مؤسسه در راه حق و اصول دین، چ سوم، ۹۱ ص.

دیکارت رائد الفلسفه فی العصر الحدیث، کامل محمد محمد عویصه،

بیروت، دار الکتب العلمیة، طبع اول، ۱۴۱۳، ۱۶۰ ص.

دنیای سونی، داستانی در باره تاریخ فلسفه یوستین گادر، حسن کامشاد،

تهران، نیلوفر، چ اول، ۱۳۷۵، ۶۰۷ ص، با فهرست نامه ها؛ چاپ دیگر با همین عنوان برگردان کورش صفوی، تهران، دفتر

پژوهشهای فرهنگی، چ سوم، ۱۳۷۵، ۶۵۷ ص، با فهرست اعلام.

در آمدی تاریخی به فلسفه علم، جان لازی، علی پاپا،

تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۲، ۳۰۷ ص.

دلایل الصدق، محمد حسن المظفر،

تهران، مکتبه النجاج، طبع اول، ۱۳۹۲، قاهره، ج اول، صص ۲۱۱ - ۲۲۷، المسالمة الثانية فی مباحث النظر.

رساله در اصلاح فاهمه و بهترین راه برای رسیدن به شناخت حقیقی چیزها، باروخ اسپینوزا، اسماعیل سعادت، تهران، مرکز نشر

دانشگاهی، چ اول، ۱۳۷۴، ۸۸ ص.

رد بر گفتار ررژ پولیت سر در رساله اصول مقدماتی فلسفه، سید عبدالله اصغری، با مقدمه مکارم شیرازی،

چ اول، ۱۳۶۵، ۱۸۸ ص، راجع به ماتریالیسم، ایده آلیسم و دیالکتیک مطالب مفید دارد.

روش شناسی منطق علم، ترجمه و تنظیم محمد تقی برومند (ب کیوان)،

تهران، انتشارات دنیا، چ اول، ۱۳۵۶، ۱۵۱ ص.

روح فلسفی قرون وسطی، اتین ژیلستون، ع. داوودی،

تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، چ اول، ۱۳۶۶، فصل یازدهم، صص ۳۴۱ - ۳۷۱؛ خویشتن شناسی و شعار سقراطی در عالم مسیحی، فصل دوازدهم، صص ۳۷۱ - ۳۹۶، معرفت اشیاء.

رساله در اصول علم انسانی، جرج بارکلی، یحیی مهدوی،

تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۵، ۱۱۶ ص.

سیر حکمت در اروپا (ج ۱، ۲، ۳)، محمد علی فروغی،

چاپ و نشر مکرر، در قطع جیبی و وزیری، کتاب گفتار که ترجمه کتابی است از رنه دکارت نیز ضمیمه جلد اول به چاپ رسیده است. اخیرا کتاب توسط امیر جلال الدین اعلم تصحیح و تحشیه شده و در تهران، انتشارات البرز، سال ۱۳۷۵، در ۷۲۱ ص چاپ شده است.

سیر فلسفه در اروپا، آلبرت آدی، علی اصغر حلبی، سه جزء در یک مجلد،

تهران، انتشارات زوار، چ دوم، ۱۳۶۸، ۶۹۰ ص، با فهرست ها.

سیری در تفکر مادی، نقد و ارزیابی ماتریالیسم و چهار اصل دیالکتیک به زبان ساده، محمد دشتی،

قم، نشر مؤسسه تحقیقاتی امیرالمؤمنین، چ سوم، ۱۳۷۴، ۱۷۹ ص، با فهرست منابع، کتابنامه زیرنویس و مجزا.

سیری در اندیشه و شناخت (معرفت) (باتوجه به بحث شناخت از نظر قرآن و حدیث)، سیدضیاءالدین سجادی،

تهران، نشر پازنگ، چ اول، ۱۳۶۶، ۱۹۸ ص، کتابنامه زیر نویس، فهرست نامها.

سنجش خردناب، ایمانوئل کانت، میر شمس الدین ادیب سلطانی،

تهران، امیر کبیر، چ اول، ۱۳۶۲، با فهرست ها و واژه نامه تفصیلی و مقدمه مفصل از مترجم.

سه گفت و شنود میان هیلاس، فیلولوس، جرج بارکلی، منوچهر بزرگمهر،

تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۵، ۱۳۸ ص.

سلسله مباحث فلسفه اسلامی (بخشهای ۳، ۴، ۵)، محمد تقی مصباح،

بنیاد فرهنگی باقر العلوم (معاونت پژوهشی).

سلوکی در مسیر شناخت، حزب جمهوری اسلامی، ۱۳۵۹، تهران، ۴۵ ص.

شناخت شناسی در قرآن کریم، جوادی آملی،

قم، دفتر نشر اسلامی جامعه مدرسین، چ دوم، ۱۳۷۴، ۵۱۰ ص، با فهرست آیات، احادیث، منابع، کتابنامه زیرنویس. کتاب تقریرات دروس معظم له بوده که به عنوان تفسیر موضوعی قرآن در حوزه علیمه قم تدریس می شده است. این کتاب همزمان توسط مؤسسه فرهنگی رجاء نیز چاپ و منتشر شده است.

شناخت در فلسفه اسلامی، جعفر سبحانی،

تهران، انتشارات برهان، چ اول، ۱۳۷۵، ۲۴۸ ص. کتاب در گذشته توسط انتشارات توحید چاپ و منتشر شده بود. این چاپ اضافاتی دارد.

شناخت و انواع و ابعاد آن از دیدگاه علمی و قرآنی، محمد تقی جعفری،

تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چ ۱۳۶۰، ۵۶۹ ص. این کتاب جلد ششم، صص ۲۱۵-۲۱۳ و تمام جلد هفتم، ۳۴۰ ص؛ جلد هشتم تا ص ۱۱۹ از ترجمه و تفسیر نهج البلاغه تالیف معظم له می باشد.

شرح مبسوط منظومه، شهید مرتضی مطهری،

تهران، انتشارات حکمت، چ سوم، ۱۳۶۹؛ جلد اول، مباحث وجود ذهنی، صص ۲۵۵، ۲۷۰، ۴۱۶؛ جلد دوم، مساله شناخت و اهمیت معقولات ثانیه، صص ۷۰-۹۴ و مناط صدق در قضایا، صص ۳۵۸-۴۱۷ و عقل و عاقل و معقولات ثانیه، صص ۱۱-۱۲۴؛ جلد سوم، بخش دوم شناخت، صص ۲۶۹-۳۸۶؛

شرح مبسوط، ج ۹ و ۱۰ مجموعه آثار استاد شهید می باشد که توسط انتشارات صدرا چاپ و منتشر شده است.

شناسایی و هستی، مینار، علی مرادی داودی،

تهران، کتابفروشی دهخدا، چ اول، ۱۳۴۷، ۲۵۵ ص و چ سوم، ۱۳۷۰، ۴۲۸ ص،

کتاب درنوع خود از امتیازات قابل توجهی برخوردار است که مورد استفاده دیگران نیز در تالیفات مشابه بوده است.

شناخت روش علوم یا فلسفه عمومی، فلیسین شاله، یحیی مهدوی،

تهران، انتشارات دانشگاه تهران، چ مکرر، ۱۳۶۷، ۲۶۰ ص.

شناخت (جلد اول)، عطاءالله کریم،

تهران، انتشارات حکمت، ۲۴۱ ص.

شناخت، علی شریعتمداری،

تهران، نهضت زنان مسلمان، ۸۸ ص، این کتاب توسط نشر پژوهشهای اسلامی در ۹۴ ص، منتشر شده است. و در هر صورت مطالب

کتاب قسمتی از کتاب فلسفه همین مؤلف می باشد.

شناخت شناسی، حبیب الله طاهری آکردی،

قم، مؤسسه در راه حق، ۱۳۶۱، ۱۷۹ ص.

شناخت در قرآن، شهید مرتضی مطهری،

انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱، ۱۷۹ ص.

شناخت، سلسله درسهای اسلامی شهید بهشتی، تهران، انتشارات سید جمال، ۱۱۰ ص.

شناخت، در کتاب پاسداری از سنگرهای ایدئولوژیک، ج ۲، مؤسسه در راه حق، ۶۳ ص.

شناخت و ایدئولوژی، سید محمدرضا هزاوه ای،

تهران، نهضت زنان مسلمان، چ دوم، ۱۳۶۰، ۸۲ ص.

شناخت و مقوله فلسفی، ترجمه و تنظیم ب کیوان،

تهران، انتشارات شبگیر، چ هفتم، ۱۳۵۶، صص ۹۵ - ۱۶۴.

شناخت عینی، کارل. ر. پوپر، احمد آرام،

تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، چ اول، ۱۳۷۴، ۴۴۸ ص، با فهرست و اژنامه، نمایه موضوعی.

شناخت، رسول زارع،

قم، کانون نشر پژوهشهای اسلامی، ۱۰۰ ص.

شرحی بر تمهیدات کانت، مقدمه ای به فلسفه انتقادی، مساله اصلی نظریه شناخت، ماکس آپل، محمدرضا حسینی بهشتی، تهران،

مرکز نشر دانشگاهی، چ اول، ۲۱۴ ص.

شرح المقاصد، سعدالدین تفتازانی (متوفی ۷۹۱)،

قم، انتشارات شریف رضی، طبع الاول، ۱۳۷۱، ج اول، المقصد الاول فی المبادئ (مقدمات)، الفصل الثالث فی النظر، صص ۲۲۵ -

.۲۸۷

شرح المواقف، قاضی عضدالدین ایجی (م ۷۵۶)، سید شریف جرجانی (م ۸۱۶)،

قم، انتشارات شریف رضی، طبع اول، ج ۱، صص ۱۸۹ - ۲۸۸.

شناخت از دیدگاه قرآن، عبدالکریم بی آزار شیرازی،

تهران، انتشارات بعثت، ۱۳۶۲، ۱۳۶ ص.

شناخت پایه جهان بینی، محمد شفیعی،

قم، انتشارات جامعه مدرسین، چ دوم، ۱۳۶۹، ۸۴ ص.

شناخت با زبان فطرت، شهید بهشتی،

تهران، حزب جمهوری اسلامی، ۹۸ ص.

شناخت شناسی، استاد ملکیان،

۶۷۰ ص (بخش اول و دوم)، زیراکس و خطی، کتابخانه مؤسسه آموزش امام خمینی قدس سره، قم.

از ایشان دو جزوه دیگر با عنوان شناخت شناسی و معرفت شناسی نیز هست.

علم و دین، ایان باربور، بهاءالدین خرمشاهی،

تهران، نشر دانشگاهی (بخش سوم، فصل های ۶ و ۷).

علم و ادراک یا تئوری شناخت در فلسفه اسلامی، همایون همتی،

تهران، امیر کبیر، چ اول، ۱۳۶۲، ۱۷۸ ص، کتابنامه مجزا.

علم النفس، از دیدگاه دانشمندان اسلامی و...، حسن احمدی، شکوه السادات بنی جمالی،

تهران، دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۷۱، چ مکرر، ۱۳۴ ص (بخش سوم و چهارم از قسمت اول).

عرفان و منطق، برتراند راسل، نجف دریا بندری،

تهران، شرکت سهامی کتابهای جیبی، چ دوم، ۱۳۶۲، در جای جای مطالب مربوط به شناخت خصوصا فصل های ۶ و ۷، با عنوان

فلسفه در قرن بیستم و پراگماتیسم، صص ۹۲ - ۱۶۷.

علم چیست؟ فلسفه چیست؟، عبدالکریم سروش،

تهران، پیام آزادی و باران، چ دوم، ۱۳۶۱، با ویرایش و افزایش بسیار، ۲۵۵ ص، اخیرا کتاب توسط موسسه فرهنگی صراط، تجدید

چاپ شده است.

عصر خرد، فلاسفه قرن هفدهم (بیکن، هابس، دکارت پاسکال، اسپینوزا، لایب نیتس)، استورات همیشیر، احمد سعادت نژاد، چ دوم،

۱۳۵۶، ۲۰۴ ص.

علم حضوری، سنگ بنای معرفت بشری و پایه ای برای معرفت شناسی و ما بعد الطبیعه متعالی، محمد فنایی اشکوری، قم، موسسه

آموزش و پژوهشی امام خمینی، ۲۷۲ ص، با فهرست منابع و کتابنامه زیر نویس.

علم تکوین المعرفة، ابستمولوجیا، مریم سلیم،

بیروت، معهد الانماء العربی، طبع الاول، ۱۹۸۵ م، ۲۷۰ ص، با فهارس و کتابنامه زیر نویس.

فلسفتنا، شهید محمد باقر صدر،

بیروت، دار التعارف للمطبوعات، طبع پانزدهم، ۱۴۱۰ ق، نظریه المعرفة و قيمة المعرفة، ص ۱۷۵-۵۱ و دیگر مباحث کتاب.

فلسفه ما، یا بررسی های بنیادی (ترجمه و شرح فلسفتنا)، سید محمدباقر صدر، سید محمدحسن مرعشی شوشتری،

تهران، کتابخانه صدر، ۶۷۶ ص، نظریه معرفت، صص ۱۳ - ۴۸۵.

فلسفه ما، شهید سید محمدباقر صدر، سید حسین حسینی،

تهران، دفتر تحقیقات و انتشارات بدر، ۱۳۶۲، کتاب اول تئوری شناخت، صص ۲۷ - ۱۷۱. بخش معرفت و ادراک شناسی از این

ترجمه به عنوان تئوری شناخت در فلسفه ما جداگانه توسط همین ناشر چاپ و منتشر شده است.

فلسفه اسلامی و اصول دیالکتیک (فلسفه تطبیقی)، جعفر سبحانی،

قم، انتشارات امید، چ اول، ۳۳۴ ص، کتابنامه زیر نویس.

فلسفه، محمدعلی گرامی،

قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چ چهارم، ۱۳۷۳، ۳۸۲ ص، کتابنامه زیر نویس، فصل دوم، صص ۱۰۵ - ۱۹۸؛ شناخت

فصل سوم، صص ۱۹۹ - ۲۹۸، دیالکتیک.

فلسفه، علی شریعتمداری،

تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چ پنجم، ۱۳۷۳، ۴۹۲ ص. فصل های ۳ و ۴ و ۵، صص ۱۵۷ - ۴۳۳. این کتاب در گذشته توسط

جهاد دانشگاهی در ۶ فصل طی ۵۲۱ ص به طور مکرر چاپ و منتشر شده بود. کلیاتی از مباحث مربوط به شناخت نیز در گذشته به طور مستقل

به چاپ رسیده بود.

فلسفه عمومی یا ما بعد الطبیعة (بخش تمهیدی، مبحث انتقاد شناسی)، پل فولکیه، یحیی مهدوی،

تهران، دانشگاه تهران، چ چهارم، ۱۳۷۰، ۴۲۰ ص. از معدود کتابهایی است که همیشه مورد استفاده نویسندگان این علم بوده و از

امتیازات خاص خود برخوردار است.

فلسفه شناخت، محمدعلی گرامی،

قم، نشر امید، ۱۰۴ ص.

فلسفه شناخت (ج ۱)، علی تهرانی،

تهران، نشر شباهنگ، ۲۵۴ ص.

فلسفه شناخت (ج ۲)، علی تهرانی،

مشهد، کانون نشر کتاب، ۱۷۲ ص.

فلسفه یا پژوهش حقیقت، چند تن از اساتید فلسفه غرب، سید جلال آیدن مجتوی،

تهران، انتشارات حکمت، چ سوم، ۱۳۷۰، ۴۲۰ ص.

فلسفه تحلیل منطقی (بخش اول، ۱ - ۱۱۳)، منوچهر بزرگمهر،

تهران، انتشارات خوارزمی، چ دوم، ۱۳۵۷، ۲۳۷ ص.

فلسفه نقادی کانت، کریم مجتهدی،

تهران، نشر هما، چ اول، ۱۳۶۳، ۱۲۱ ص.

فلسفه کانت بر زمینه سیر فلسفه دوزان نو، میر عبدالحسین نقیب زاده،

تهران، انتشارات آگاه، چ اول، ۱۳۶۴، ۴۸۸ ص. فهرست مفاهیم نام ها، کتابنامه زیر نویس.

فلسفه کانت، اشتفان کورنر، عزت الله فولادوند،

تهران، انتشارات خوارزمی، چ اول، ۱۳۶۷، ۴۳۲ ص، با ضمائم فهرست اعلام، واژه نامه، کتابنامه زیر نویس.

فلسفه کانت و نقد و بررسی آن به ضمیمه مقایسه ای بین برهان صدیقین و امتولوزی، یوسف کرم، محمد محمد رضایی،

قم، دفتر تبلیغات اسلامی (مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی)، چ دوم، ۱۲۸ ص.

فلسفه برای همه (بخش اول اسلوب شناسایی و تفکر)، انور خامه ای،

تهران، انتشارات چاپار، چ اول، ۱۳۵۷، ۱۳۸ ص.

فلسفه ویلیام جیمز، منوچهر بزرگمهر،

در کتاب فلسفه نظری، قسمت دوم، صص ۳۳۵-۳۶۳.

فلسفه رواقی، ژان برن، سید ابوالقاسم حسینی،

تهران، امیر کبیر، چ دوم، ۱۳۶۲، ۱۷۶ ص، فهرست اعلام، کتابنامه زیر نویس.

فلسفه نظری (قسمت دوم)، منوچهر بزرگمهر،

تهران، انتشارات بنگاه، ترجمه و نشر کتاب. کتاب شامل: ۱. مبادی علم انسانی، جرج بارکلی، صص ۱۱۹-۱؛ ۲. تحقیق درباره فهم

انسانی، دیوید هیوم، صص ۱۱۹-۱۲۳؛ ۳. از کتاب نقد عقل خالص، امانوئل کانت، صص ۲۱۳-۲۳۷؛ ۴. جهان چون اندیشه، آرتو شوپنهاور،

صص ۲۴۰-۲۸۸؛ ۵. حالت دینی و تاریخی و طبیعی اخلاق، فردریک نیچه، صص ۲۹۰-۳۳۲؛ ۶. فلسفه ویلیام جیمز، صص ۳۳۵-۳۶۳. هر

کدام از این عناوین در جای مناسب خود جداگانه معرفی وبه کتاب اصلی ارجاع داده شده است.

فلاسفه بزرگ، آشنایی بافلاسفه غرب، بریان مگی، عزت الله فولادوند،

تهران، انتشارات خوارزمی، چ اول، ۱۳۷۳، ۵۸۳ ص، با فهرست راهنما.

فلسفه در بحران، رضا داوری اردکانی،

تهران، امیر کبیر، چ اول، ۱۳۷۳، بخش سوم، فصل پنجم، سوفسطائیان جدید غرب، ۳۵۵-۳۷۳.

فلسفه هگل، و.ت. ستیس، حمید عنایت،

تهران، انتشارات آموزش انقلاب اسلامی (علمی و فرهنگی)، چ پنجم، ۱۳۷۱، ۸۷۳ ص، با پیوستها، واژه نامه، اعلام و موضوعات

کتاب در طی دو جلد با عنوان چهار کتاب چاپ شده است. جلد اول، ۴۰۸ ص، کتاب اول اصول اساسی، کتاب دوم منطق؛

جلد دوم (از صفحه ۴۱۰-۸۷۳)، کتاب سوم فلسفه طبیعت، کتاب چهارم فلسفه روح، تمام کتاب اول و قسمتی از کتاب سوم،

مستقیماً مربوط به بحث شناخت و شناسایی است.

فلسفه وایمان مسیحی، کالین برلون، طاطه وس میکائیلان،

تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، چ اول، ۱۳۷۵، ۲۹۸ ص. در جای جای کتاب راجع به شناسایی و مکاتب و مذاهب مربوط تا عهد

معاصر بحث شده است.

فلسفه دیکارت و منهجه، نظره تحلیلیه و نقدیه، مهدی فضل الله،

بیروت، دار الطلیعه، الطبع الثانی، ۱۹۸۶ م، ۱۹۸ ص، کتابنامه زیر نویس.

فلسفه فرنسیس بیکن، حبیب الشاروقی،

بیروت، دار الثقافة، طبع الاول، ۱۴۰۱، ۱۹۸۱، ۱۶۵ ص، کتابنامه زیر نویس. در پایان کتاب بعض نوشته های بیکن را به عربی ترجمه کرده است.

فلسفه اولی یا ما بعد الطبیعه، میرزا ابوالحسن شعرانی،

نسخه کتاب نزد آیه الله حسن زاده آملی است. ایشان راجع به این تالیف می نویسند: «مشمول بر مهمترین اقوال فلاسفه اروپا در الهیات و تجرد نفس و در تطبیق اصطلاحات...». معرفت نفس، ج ۲، ص ۳۰۶.

فلسفات اسلامیة، محمد جواد مغنیه،

بیروت، مکتبه الهلال دارالجواد، طبع ششم، ۱۹۹۳ م، ۹۶۰ ص. القسم الاول، فصل چهاردهم، پانزدهم؛ القسم الثاني، فصل پنجم و سیزدهم، علی و الفلسفه، نظریه المعرفة عند الامام علیه السلام.

فلسفه مقایسه ای، (ج ۴، شناخت)، رضا اصفهانی،

تهران، الهام، چ اول، ۶۸ ص.

فلسفه شناخت در قرآن کریم، علی عبدالعظیم، محمد صادق سجادی،

تهران، بنیاد قرآن، ۱۳۶۳، ۲۷۳ ص.

فلاسفه تجربی انگلستان (ج اول)، لاک و بارکلی، منوچهر بزرگمهر،

تهران، انجمن فلسفه ایران، ۱۳۵۷، ۱۷۴ ص.

قواعد المرام فی علم الکلام، کمال الدین علی بن میثم البحرانی،

قم، کتابخانه آیه الله مرعشی، طبع دوم، ۱۴۰۶. المقدمات الرکن الثاني فی النظر و احکامه، صص ۲۴، ۳۰ و ۵۰.

کلیات فلسفه، اصغر دوابه،

تهران، دانشگاه پیام نور، بحث شناخت.

کلیات فلسفه، ریچاد پالکین، آوادم استرول، سید جلال الدین مجتوبی،

تهران، انتشارات حکمت، چ مکرر، فصل پنجم، نظریه شناسایی، ۲۶۰-۳۲۷.

کتب تردید، بابک احمدی،

تهران، نشر مرکز، چ اول، ۱۳۷۴، ۲۸۱ ص، با فهرست واژه نامه اعلام، کتابنامه زیر نویس.

کانت، فردریک کاپلستون، منوچهر بزرگمهر،

تهران، دانشگاه صنعتی شریف، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۰، ۳۵۶ ص (بخشی از جلد ششم تاریخ فلسفه است).

کارناپ، آرن ناش، منوچهر بزرگمهر،

تهران، انتشارات خوارزمی، چ دوم، ۱۳۵۷، ۱۰۵ ص.

گامی در مسیر شناخت، حسین کریمی، ۱۲۰ ص.

گفتاری در باره رنه دکارت، الکساندره کویره، حسین جهانگللو،

تهران، نشر قطره، چ اول، ۱۳۷۰، ۸۲ ص.

گفتار در روش درست راه بردن عقل، رنه دکارت، محمد علی فروغی،

ضمیمه جلد اول سیر حکمت در اروپا، ج اول،

تهران، انتشارات صفی علیشاه، ۱۳۶۱، صص ۲۱۱-۲۸۸. در نشر تازه ای که از سیر حکمت با تصحیح امیر جلال الدین اعلم شده،

گفتار در پایان جلد‌های سه گانه چاپ شده است، صص ۵۹-۶۵۵.

گذری بر جامعه شناسی شناخت، مرتضی رضوی،

تهران، انتشارات کیهان، چ اول، ۱۳۷۱، ۱۵۶ ص.

لذات فلسفه، ویل دورانت، عباس زریاب،

تهران، سازمان انتشارات آموزش انقلاب اسلامی، چ ۵، ۱۳۶۹؛ بخش دوم منطق و شناسایی فکری، ۱۳-۴۱؛ بخش سوم فلسفه اولی،

۴۱ - ۶۴.

مسئله شناخت، شهید مرتضی مطهری،

تهران، انتشارات صدرا، چاپ مکرر، ۲۵۲ ص. موضوع بحث شناخت از نظر قرآن بوده که به عللی ناتمام مانده است. هر چند کتابی با همین عنوان از آن بزرگوار در گذشته به چاپ رسیده است.

مبانی منطقی استقراء، سید محمدباقر صدر، سید احمد فهري،

تهران، انتشارات آزادی.

مبانی شناخت، محمد محمدی ری شهری،

قم، دفتر تبلیغات اسلامی، چ چهارم، ۱۳۷۲، ۴۵۳ ص، صص ۱۸۹ - ۴۴۱، کتابنامه زیر نویس.

منابع فرهنگ اسلامی، م.م شریف، سید خلیل خلیلیان،

تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چ مکرر، ۱۳۵۹، ۲۲۰ ص، بافهرست اعلام. بخش چهارم (فیلسوفان)، صص ۱۶۵ - ۲۰۳.

معرفت شناسی دینی، محمد فنایی اشکوری،

تهران، انتشارات برگ، چ اول، ۱۳۷۴، ۱۴۴ ص.

مقدمه ای بر فلسفه معاصر، حمید حمید،

تهران، کتابفروشی زوار، چ مکرر، ۲۴۴ ص، با منابع فارسی انگلیسی فهرست اسماء اشخاص، فصل چهارم و پنجم، صص ۹۹ - ۲۳۱.

مسائل فلسفه، برتراند راسل، منوچهر بزرگمهر،

تهران، خوارزمی، چ دوم، ۱۳۵۲، ۲۰۰ ص.

مسائل و نظریات فلسفه، ک.آزدو کیویچ، منوچهر بزرگمهر،

انتشارات علمی ودانشگاهی صنعتی شریف؛ بخش اول، صص ۳ - ۱۱۵.

ماتریالیسم دیالکتیک، موريس کنفورث، ترجمه س. چ. ف. خ. ا.

تهران، نشر گام، چ مکرر، ۱۳۵۸، ۱۶۸ ص.

ماتریالیسم دیالکتیک، نقد و بررسی علی علمی اردبیلی،

مشهد، انتشارات امامت، ۸۲ ص.

ماتریالیسم متافیزیک، محمد صادقی، محمد محمدی با مقدمه، جلال الدین فارسی،

قم، انتشارات امید، ۱۷۱ ص.

متد دیالکتیک مارکسیستی، علی حجتی کرمانی،

تهران، کانون نشر و پژوهشهای اسلامی، ۳۰۵ ص،

مبنای اندیشه های اجتماعی غرب (ازرنسانس تا عصر متسکیو)، محمد مدد پور،

تهران، تربیت، ۲۶۴ ص، چ دوم.

مبادی علم انسانی، جرج بار کلی، منوچهر بزرگمهر،

ر.ک به فلسفه نظری، قسمت دوم، صص ۱ - ۱۱۹.

مبنای فلسفه، علی اکبر سیاسی،

تهران، کتابخانه ابن سینا، خصوصاً بخش سوم، قسمت اول؛ بخش پنجم، فصل اول تا پایان فصل چهارم؛ بخش ششم، فصل هشتم تا

پایان فصل دوازدهم.

مقدمه ای بر شناخت خدا (مباحث شناخت)، محمد محمدی ری شهری،

قم، انتشارات یاسر، ۱۳۶۱، ۱۳۴ ص.

منطق ما یا آفات شناخت و انحرافات فکری، اسماعیل خوئینی،

قم، مرکز تحقیقات اسلامی حیات القدس، ۱۳۶۲، ۲۷۰ ص.

مبانی و تاریخ فلسفه غرب، ر.ج هالینگ دیل، عبدالحسین آذرنگ،

تهران، انتشارات کیهان، چ دوم، ۱۳۷۰، واژه نامه، فهرست نام ها و منابع مهم.

مقدمه ای بر برکلی، جانانان دنسی، حسن فتیحی،

تهران، انتشارات فکر روز، چ اول، ۱۳۷۵، ۲۷۲ ص، با نمایه موضوعی.

مبانی فلسفه، آصفه آصفی،

تهران، انتشارات آگاه، چ چهارم، ۱۳۷۰، بخش اول، فلسفه یونان؛ بخش هشتم، فلسفه باختر تا عصر رستاخیز؛ بخش نهم، فلسفه از

عصر رستاخیز تا سده ۱۷؛ بخش دهم، سده ۱۸؛ بخش یازدهم، سده ۱۹؛ بخش دوازدهم، سده ۲۰؛ بحث شناخت شناسی، صص ۴۸۱ - ۴۸۸.

متفکرین اسلامی در برابر منطق یونان، مصطفی حسینی طباطبایی،

تهران، انتشارات قلم، ۱۳۵۸، ۲۳۳ ص، با کتابنامه، اعلام؛ فصل دوم، مقایسه آراء نقادان غربی و اسلامی، صص ۱۸۷ - ۲۱۶. از آن

جهت که بین دیدگاه غربی ها، از جمله کانت، دکارت، جان لاک، هیوم و... با بزرگانی از فلاسفه اسلام تطبیق داده شده است، قابل استفاده می باشد.

مصلحت گرایی (پراگماتیسم)، بینانید رانات رای (رئیس گروه آموزش فلسفه در دانشگاه داکا)،

در کتاب تاریخ فلسفه (غرب)، زیر نظر سرو پالی رادا کریشان، فصل ۱۸، صص ۲۳۳ - ۲۴۷.

مارکسیسم، ابو سعید ایوب، جواد یوسفی در کتاب تاریخ فلسفه (غرب)، فصل ۲۲، صص ۳۸۵ - ۴۰۱.

مبانی ایدئولوژی اسلام، محمد جواد باهنر،

مشهد، دفتر حزب جمهوری اسلامی، چ اول، ۱۳۶۱، ۱۱۷ ص. کتاب حاصل چند سخنرانی از استاد شهید است که بیشتر مباحث

راجع به شناخت می باشد.

ماجراهای جاودان در فلسفه، هنری توماس، دانالی توماس، احمد شهسا،

تهران، انتشارات ققنوس، چ پنجم، ۱۳۷۵، ۴۸۲ ص، با فهرست اعلام و اصطلاحات.

مقدمه ای بر فلسفه، ازوالد کولپه، احمد آرام،

تهران، مؤسسه مطبوعات علمی، چ دوم، ۱۳۶۳، ۳۳۱ ص، با فهرست اعلام. خصوصاً فصل دوم، علوم فلسفه عمومی مباحث معرفت،

۳۴ - ۴۷؛ فصل سوم، مکتبهای معرفت، ۲۳۰ - ۲۷۴.

مونادولوژی (۲۱) و چند مقاله فلسفی دیگر، لایب نیتز، عبدالکریم رشیدیان،

تهران، انتشارات آموزش انقلاب اسلامی، چ اول، ۱۳۷۲. خصوصاً دو مقاله تفکراتی در باره شناخت حقیقت ایده ها، ملاحظات

انتقادی در باره بخش عمومی اصول دکارت.

منادولوژی، ویلهلم لایب نیتس، مقدمه و شرح از بوتر و دیگران، یحیی مهدوی،

تهران، انتشارات خوارزمی، چ اول، ۱۳۷۵، ۲۰۸ ص،

مشکلتا الوجود و المعرفة فی الفكر الاسلامی الحدیث، عند کل من الامام محمد عبده ومحمد اقبال. دراسة و مقارنة. عطیه سلمان

عوده ابو عازه،

بیروت، دار الحدائث، طبع اول، ۱۹۸۵، الفصل الرابع، المعرفة، صص ۲۴۵ - ۲۷۰.

مشکلات الفلسفه، ماهر عبدالقادر محمد علی،

بیروت، دار النهضة العربیة، ۲۰۲ ص، طبع اول، ۱۴۰۵ ق، ۱۹۸۵ م.

معرفت نفس (۱ و ۲ و ۳)، حسن حسن زاده آملی،

تهران، مرکز انتشارات علمی و فرهنگی، هر سه جلد از فهرست اعلام، کتب، واژه بر خوردار است. در دفتر اول مطالب مفیدی راجع

به سوفسطائیه و مادیون و...؛ دفتر دوم، ضمن مباحث مختلف به تفصیل راجع به فلسفه دکارت مباحثی بیان فرموده اند. در کل تمام مباحث

کتاب با این دیدگاه که معرفت نفس خود مقدمه شناخت شناسی است.

مقدمه ای بر فلسفه، ی.م. بوخنسکی، محمدرضا باطنی،

تهران، نشر نو، چ اول، ۱۳۶۱، ۱۴۹ ص.

مبادئ الفيلسفة، ا.س. راپوپرت، احمد امين،

بيروت، دار الكتاب العربي، فصل چهارم، نظرية المعرفة، ۱۸۹ - ۲۰۱.

مداخل الفيلسفة المعاصرة، خليل احمد خليل،

بيروت، دار الطليعة، طبع اول، ۱۹۸۸ م، ۲۳۳ ص.

من المعرفة الى العقل بحوث في نظرية العقل عند العرب، محمد المصباحي،

بيروت، دار الطليعة، طبع اول، ۱۹۹۰، ۱۵۰ ص،

منطق اكتشاف علمي، كارل ريموند پوپر، احمد آرام،

تهران، سروش، چ اول، ۱۳۷۰، ۵۰۸ ص، با واژه نامه و کتابنامه مجزا و زیر نویس.

منطق و معرفت در نظر غزالي، غلامحسين ابراهيمي ديناني،

تهران، امير كبير، ۱۳۷۰، چ اول، ۵۵۴ ص،

نظريه المعرفة، جعفر السبحاني،

قم، المركز العالمي للدراسات الاسلاميه (مركز جهاني علوم اسلامي)، طبع اول، ۴۰۰ ص، با فهرست ها و منابع، کتابنامه زیر نویس و

مجزا. کتاب تقریرات درس های معظم له است که توسط شیخ حسن محمد مکی عاملی به رشته تحریر در آمده است .

نظريه المعرفة عند مفكرى الاسلام وفلاسفة الغرب المعاصرين، محمد زيدان (الاستاذ بكلية الآداب جامعة الاسكندرية)،

بيروت، دار النهضة العربية، ۱۹۸۹ م.

نقدی بر مارکسیسم، شهید مرتضی مطهری،

تهران، صدرا، چ مکرر، ۳۴۹ ص. مجموعه آثار استاد شهید، ج ۱۳، صص ۴۹۵ - ۹۱۳.

نقد تفکر فلسفی غرب (از قرون وسطی تا اوائل قرن حاضر)، اتین ژیلستون، احمد احمدی،

تهران، حکمت، چاپ چهارم، با اصلاحات، ۱۳۷۳، ۳۲۰ ص، با فهرست اعلام و منابع لاتین (خصوصاً بخش دوم، صص ۱۲۳ - ۲۰۵، راجع به دیدگاه و افکار دکارت).

نقدی بر فلسفه مادی دیالکتیکی و ویژگی های نظام توحیدی، علی شریعتمداری،

تهران، نهضت زنان مسلمان، چ دوم، ۱۳۵۹، ۱۲۶ ص.

نظریه شناخت، م. کورنفورت، فرهاد نعمانی، منوچهر سناجیان،

تهران، امیر کبیر، چ سوم، ۱۳۵۷، ۲۶۸ ص.

نظریه المعرفة العلمية، ماهر عبدالقادر محمد علی،

بیروت، دار النهضة العربية، ۱۴۰۵ ق، ۱۷۵ ص.

نظریه المعلم الارسطو دراسة في منطق المعرفة العملية عند ارسطو، مصطفى النشاد،

قاهره، دارالمعارف، طبع اول، ۱۹۸۶ م، ۳۰۴ ص.

نظریه المعرفة العلمية «ابستمولوجيا»، روبر بلانشیه، حسن عبدالحمید، تقدیم محمود فهمی زیدان،

مطبوعات الجامعة الكويتية، ۱۹۸۶، ۱۷۹ ص، با حواشی مترجم.

نظریه المعرفة، فؤاد زکریا،

مکتبه مصر، دار مصر للطباعة، ۲۰۵ ص.

نقد المذهب التجريبي، محمد محمد طاهر آل شبیر،

بیروت، مکتبه الهلال، طبع الثانية، ۱۹۸۷، ۶۲۱ ص.

نگاهی به فلسفه های جدید و معاصر در جهان غرب (مجموعه مقالات)، کریم مجتهدی،

تهران، امیر کبیر، چ اول، ۱۳۷۳، ۲۹۱ ص، با واژه نامه و مصطلحات.

نهایه الحکمه (فلسفه اسلامی)، علامه طباطبائی،

قم، مؤسسه النشر الاسلامی، طبع مکرر، نفس الامر وجود ذهنی، ۳۲ - ۴۰، عقل، عاقل و معقول، ۲۳۵-۳۶۵.

واقع گرای، ن.ا. نیکام،

در کتاب تاریخ فلسفه (غرب)، صص ۳۷۱ - ۳۸۴، چ اول، ۱۳۶۷، آموزش انقلاب اسلامی.

وضع و شرایط روح علمی، ژان فوراستیه، علی محمد کاروان، ۱۳۷۱. خصوصاً بخش دوم و سوم از صفحه ۴۷ تا ۲۲۸ (پایان کتاب).

هگل و مبادی اندیشه معاصر، امیر مهدی بدیع، احمد آرام،

تهران، انتشارات خوارزمی، چ اول، ۱۳۶۳.

هکذانبدا، عبدالغنی شکر الشمری، با مقدمه شهید محمدباقر صدر،

نجف اشرف، مطبعة النعمان، ۲۴۳ ص.

پی نوشت ها:

(۱) جعفر سبحانی. شناخت در فلسفه اسلامی ص ۵

(۲) جوادی آملی. شناخت شناسی در قرآن، ص ۵۷

(۳) محمد تقی مصباح، آموزش فلسفه، ج ۱، ص ۱۳۲

(۴) ر. ک: به مساله شناخت از شهید مطهری، ص ۱۷؛ آموزش فلسفه از محمد تقی مصباح، ج ۱، ص ۱۳۳؛ شناخت در فلسفه

اسلامی، جعفر سبحانی، ص ۵.

(۵) پل فولکیه، فلسفه عمومی یا ما بعد الطبیعه، ترجمه دکتر یحیی مهدوی، ص ۱۱۲.

(۶) ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، محمد تقی جعفری، ج ۷ ص ۲۱۳.

۷) شناخت شناسی در قرآن، آیه جواد آملی، ص ۱۳۳.

۸) ر.ک: ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، محمد تقی جعفری، ج ۷، ص ۲۱۵؛ شناخت شناسی در قرآن جوادی آملی، ص ۱۵۷.

۹) یونس / آیه ۱۰۱؛ ر.ک: به مسئله شناخت، شهید مطهری ص ۳۲ - ۳۱.

۱۰) مدخل و در آمد علم کلام علی ربانی گلپایگانی ص ۸۰-۷۹ (ما در جای مناسب نام منابع مهم وقابل توجه کتب کلامی را آورده ایم).

۱۱) ر.ک: به شرح مبسوط منظومه، استاد شهید مطهری، ج ۱، ص ۲۶۰-۲۵۵ و ج ۳، بخش سوم، نظریه پنجم، ص ۲۸۳ - ۳۵۸ و مساله شناخت از ایشان، ص ۱۷؛ شناخت در فلسفه اسلامی، جعفر سبحانی، ص ۵.

۱۲) این علم را در عربی، نظریه المعرفة، و در اروپا، ایستمولوژی و در فارسی شناخت شناسی و یا شناسایی گویند.

۱۳) ر.ک: آموزش فلسفه از استاد محمد تقی مصباح، ج ۱، ص ۱۳۴ - ۱۳۷.

شناخت در فلسفه اسلامی از استاد جعفر سبحانی ص ۳ و ۱۰

شناخت شناسی در قرآن از استاد جوادی آملی ص ۱۲۵ - ۱۲۶.

۱۴) همان.

۱۵) ر.ک: اصول فلسفه و روش رئالیسم، مقدمه شهید مطهری بر مقاله چهارم ارزش معلومات، و مقاله پنجم پیدایش کثرت در

ادراکات و همچنین شناخت در فلسفه اسلامی، ص ۳ و ۲۴.

۱۶) ر.ک: همان منابع و همچنین نظریه المعرفة از استاد سبحانی.

۱۷) در اهمیت مؤلف بزرگوار و تالیف ارزشمند، آیه الله جوادی آملی چنین نگاشته اند: لذا استاد علامه طباطبایی قدس سره که از

این رهگذر پیشگام بوده اند و با اعتراف به اینکه هستی شناسی مساله شناخت متاخرتر از بسیاری از مسائل فلسفی است. بخش قابل ملاحظه از اصول فلسفه را به شناخت شناسی اختصاص داده و آنها را قبل از طرح بسیاری از مسائل اصیل فلسفی ارائه داده اند، شناخت شناسی در قرآن ص

۱۸) برای تفصیل بیشتر ر.ک به فهرست موضوعی کتاب اسفار تدوین حجج اسلام سید محمد محسن یاسری. محمد جعفر علمی. از انتشارت حکمت.

۱۹) از آنجائیکه در این چند قرن اخیر مهمترین مسائل فلسفه غرب را همین معرفت شناسی تشکیل میدهد به حدی که برهستی شناسی نیز مقدم شده است (از افادات جناب دکتر حداد عادل) و به همین دلیل ما مهمترین کتب تاریخ فلسفه غرب را نیز ذکر کرده ایم.

۲۰) این کتاب که بنا اظهار دفتر ناشر آن قرار است در نه جلد ترجمه و چاپ شود هر چند بعض جلدها مکرر چاپ شده اما بقیه جلد‌های دیگر هنوز چاپ و منتشر نشده اند، ر.ک: مقدمه جلد پنجم، چاپ اول، ۱۳۶۷.

۲۱) اصطلاحی است، برای خلاصه ای از تمام فلسفه لایب نیتس (او آثار زیادی دارد. اما آنچه فلسفه او را به بهترین نحو بیان می دارد، کتاب کوچک او به نام مونا دولوژی می باشد که در ۱۷۱۴ نوشته شد و در ۱۷۲۰ انتشار یافت مونا دو جوهر فرد یا بسیط که لایب نیتس آن را ماده کائنات و آفرینش می داند). ر.ک: فلسفه و ایمان مسیحی، ص ۵۱